

สารบัญ

คำนำสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	(10)
คำนิยม	(12)
คำแถลงของโครงการ	(15)
คำนำผู้เขียน	(23)
บทคัดย่อ	(25)
ปฐมบท	(27)

1 บทนำ

- ที่มาและความสำคัญ
- วัตถุประสงค์การศึกษา
- วิธีการศึกษา
- ผลที่คาดว่าจะได้รับ
- ระยะเวลาการศึกษา
- กรอบแนวคิดทางการศึกษา

2 พิธีกรรม : ภาพสะท้อนและปรากฏการณ์ต่อรองอำนาจทางสังคม

- พิธีกรรมและศาสนพิธี : บทบาทและความหมาย
- หลังและอำนาจของพิธีกรรม
- พิธีกรรม : ผลผลิตทางประวัติศาสตร์ ความทรงจำและจินตนาการ
- เอกลักษณะและบริบททางวัฒนธรรม
- พิธีกรรมกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
- ความขัดแย้งในมิติของประวัติศาสตร์ :
กรณีเจ้าอุปถวรรณาภิรมย์กับอำนาจสยาม

- ความสัมพันธ์ทางสังคมและชุมชน : อนุสาวรีย์กับพิธีกรรม
จาก "ผี" สู่อำนาจ "พระ" จาก "หอ" สู่อำนาจ "หุ่น" 16
- ชุมชน หุ่น และรัฐอำนาจที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม 22
- โลกทัศน์ทางจิตวิญญาณกับการรวมศูนย์อำนาจ 25

3

การนับถือผี : บทบาทการยึดโยงในสังคม 30

- พิธีพอนผี : กรณีศึกษาพื้นที่เขต อ.เมืองลำปาง 30
- บทบาทและความหมาย 31
- ระบบวิธิตัดในพิธีพอนผี 32
- ประเภทของผีที่ปรากฏในลัทธิความเชื่อของชาวล้านนา 33
 1. ผีบรรพบุรุษ 33
 - ผีมด 35
 - ผีเม็ง และผีเม็งน้ำฮ้ำ 35
 - ผีมดซอนเม็ง 38
 - ผิยางแดง ปราบแรง ช้าง 100 ม้า 100 39
 - ผีลัวะ 41
 2. ผีอารักษ์ 41
 3. ผีเจ้านาย 43
- เพศภาวะของม้าขี่ 44
- กระบวนการเป็นม้าขี่ 49

4

อ่านสัญลักษณ์ผ่านพิธีกรรม 58

- ระบบวิธิตัดและระบบสัญลักษณ์ในพิธีกรรม 58
- กระบวนการของพิธีกรรมพอนผี 59
- มิติของเวลา : กลางวันเป็นกลางคืน 61
- พื้นที่ : หิ้ง หอ ผามเบียง ผามจ้อง 62
- หมุดหมาย : เก้าหัว (ต้นหว้า) หลักหมายฝ้ายบน 66

• บุคคล : เก้าอี้ ม้าขี่ที่นั่ง ที่นั่งฉาม แม่เตากรรม แม่เตาเหล็ก กำลัง กวาน แม่ตั้งเข้า ลูกเลี้ยง ช่างม่วน	67
• เพศภาวะ : หน้าทีของหญิงและชาย	69
• เครื่องพิธี : ลวยช่วย ชันตั้งและบายศรี ชันเชิญ ผ้ารองเกี้ยวผ้าเม็ง ฝ่ายหมายเม็ง เกี้ยวใบเม็ง เทียนวัน	69
• ของเลี้ยง : หมูคู่ตีนควาย ไก่คู่ตีนหมู ไข่คู่ตีนไก่ ปลาแห้ง ปลาจ๋า	73
• พิธีเสริมและรักษา : บัดเคราะห์ เป่า แหก เกือก เจ็ด ปัก/ถอนหลักหมายฝ่ายบน	75
• อภรณ์และเครื่องประดับ : ผ้าด้อยสั้นและยาว ผ้าคล้อง ผ้าฮ้างอก(มัดดอก) ผ้าเคียนหัว ผ้าส่วย ผ้าสีแจ่ง	77
• ช่างม่วน ดนตรีและการประโคม : เพลงมวย(ลูกกวยเวย) เพลงมอญ เพลงเก้าห้า เพลงส่ง(ลูกกวยห้า)	82
1. การบรรเลงตามลำดับขั้นตอนพิธีหลัก	82
2. การบรรเลงตามบรรยากาศของการพ้อน	84
• ข้อห้ามและการปรับโทษ : สีต้องห้าม ดอกไม้ต้องห้าม พื้นที่ต้องห้าม อาหารต้องห้าม	85
• ของเล่น : บัดต่อบัดแตน ยิงนก ยิงกระรอก คล้องข้างคล้องม้า ชนไก่ ถ่อเรือ ถ่อแพ หอดแห แหน่งไฟ โด่งฟ้าขอฝน พ้อนดาบ	88
5 กรณีกิจาเจ้าฟ้าเชียงราย : จากผีเจ้านายสู่ผีปู่ย่าด้วยมิติที่ทับซ้อน	104
• ภูมิหลังและที่มา	105
• ความยกย่องทางประวัติศาสตร์นอกตำรา	114
• สืบประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายจากสายผี	117
• จากเจ้านายมาสู่ปู่ย่า : บทบาทที่ปรับเปลี่ยน	126
บทสรุป	131
บรรณานุกรม	136